

UST

Umhverfisstofnun

Environment and Food Agency of Iceland

Suðurlandsbraut 24
IS - 108 Reykjavík, Ísland

☎ (+354) 591 2000

Fax (+354) 591 2010

umhverfisstofnun@ust.is

www.umhverfisstofnun.is

Skipulagsstofnun
Sigurður Ásbjörnsson
Laugavegi 166
150 Reykjavík

Reykjavík, 11. maí 2006

Tilvísun: UST20060400081/sf

Tengibraut í landi Helgafells, Mosfellsbæ. Matsskylda.

Vísað er til erindis Skipulagsstofnunar dags. 12. apríl sl. þar sem óskað er umsagnar Umhverfisstofnunar um það hvort og á hvaða forsendum framangreind framkvæmd skuli háð mati á umhverfisáhrifum, að teknu tilliti til 3. viðauka laga nr. 106/2000.

Framkvæmdalýsing

Um er að ræða lagningu tengibrautar frá hringtorgi á Vesturlandsvegi (Álafossvegur) inn í byggingarland fyrir fyrirhugaða íbúðarbyggð í landi Helgafells. Gert er ráð fyrir að gatan verði með einni akrein í hvora átt og er heildarlengd götu um 2340 m. Gatan verður að hluta til á svipuðum stað og núverandi vegstæði Álafossvegar. Þar sem tengibrautin fer upp hlíðina er nauðsynlegt að byggja veginn upp. Jarðvegsskipt verður í götustæði þar sem þess er þörf og verður grafið niður á burðarhæfan botn.

Vegna framangreindrar tengibrautar verður gerð breyting á aðkomu að Álafosskvosinni en kvosin verður tengd við tengibrautina með T-gatnamótum. Fram kemur í tilkynningu um framkvæmdina að endanleg lausn og útfærsla liggi ekki fyrir. Í tengslum við nýja íbúðarbyggð í Helgafellslandi virðist einnig gert ráð fyrir safngötu í gegnum núverandi byggð við Ásland og nýrri safngötu yfir Varmá suðaustan við Álafosskvos, sbr. teikningu (loftmynd) í tilkynningu um framkvæmdina. Þótt eingöngu tengibrautin sé tilkynnt til Skipulagsstofnunar til ákvörðunar um matsskyldu telur Umhverfisstofnun eðlilegt að metin séu áhrif vegaframkvæmda vegna nýrrar íbúðarbyggðar í heild sinni, þar sem um samþögnunaráhrif er að ræða, þ.m.t. á Varmá og umhverfi árinna. Umhverfisstofnun telur að tvímælalust hefði átt að meta saman áhrif fyrirhugaðrar tengibrautar og nýrrar tengingar við Álafosskvos þar sem tengingin við kvosina er afleiðing af gerð tengibrautarinnar og í raun órjúfanlegur hluti þeirrar framkvæmdar.

Náttúruminjar

Varmá frá upptökum til ósa er á náttúruminjaskrá (svæði nr. 139). Í lýsingu í náttúruminjaskrá segir að Varmá sé eitt fárra varmavatna á landinu og hafi mikið vísindalegt gildi. Við það er almennt miðað þegar vötn, tjarnir og ár eru sett á náttúruminjaskrá að vernda beri vatnið sjálft, eða farveg þess, ásamt 100 m breiðu belti ofan eðlilegra flóðmarka eða gljúfrabruna. Auk þess að hafa vísindalegt gildi hefur svæðið meðfram Varmá einnig mikið útivistargildi fyrir íbúa Mosfellsbæjar. Varmá og 50 m breitt belti beggja vegna árinna nýtur einnig hverfisverndar samkvæmt staðfestu aðalskipulagi Mosfellsbæjar 2002-2024. Í greinargerð með aðalskipulaginu kemur m.a. fram að þar sem núverandi

byggð eða fyrirliggjandi deiliskipulag er nær ánni eins og t.d. innan þéttbýlis við Varmá taki hverfisverndarsvæðið mið af því.

Umhverfisstofnun vekur athygli á því að nú þegar hefur verið þrengt að Varmá með ýmsum framkvæmdum. Stofnunin telur því mikilvægt að við val á staðsetningu og hönnun nýrra mannvirkja sé ekki farið nær ánni en nú þegar hefur verið gert. Þar sem því verði við komið eigi að skilja eftir um 100 m breitt belti meðfram ánni þar sem ekki er gert ráð fyrir öðrum mannvirkjum en þeim sem tengjast útivist. Samkvæmt tilkynningu um framkvæmdina liggur fyrirhuguð tengibraut á svipuðum stað og núverandi Álafossvegur til austurs. Veginum er þó lítillega hliðrað til suðurs á kafla, fjær núverandi íbúðarbyggð. Vegurinn mun því liggja eitthvað nær ánni en núverandi vegur. Áhrifasvæði framkvæmdarinnar liggur þó mun nær Varmá þar sem það svæði sem raskað verður meðan á framkvæmdum stendur er breiðara en sjálft vegstæðið. Í tilkynningu um framkvæmdina kemur fram að framkvæmdasvæðið taki yfir 30-40 m breitt svæði umhverfis götuna. Með tengibrautinni og fyrirhugaðri tengingu við Álafosskvosina er því þrengt enn frekar að ánni og útivistarsvæði meðfram henni skert.

Að mati Umhverfisstofnunar hefði verið æskilegt að skoða þann valkost að aðkoma að nýrri íbúðarbyggð í landi Helgafells yrði norðan við núverandi byggð í Helgafellshverfi. Stofnunin telur líkur á að slík tenging hefði í för með sér mun minni umhverfisáhrif en sú tengibraut sem kynnt er í tilkynningu framkvæmdaraðila.

Umhverfisstofnun vekur athygli á að samkvæmt 38. gr. laga nr. 44/1999 um náttúruvernd er skylt að leita umsagnar stofnunarinnar um framkvæmdir þar sem hætta er á að svæðum á náttúruminjaskrá verði spillt.

Hljóðvist

Samkvæmt hljóðstigsútreikningum verður hljóðstig yfir viðmiðunarmörkum reglugerðar nr. 933/1999 um hávaða við núverandi hús við Brekkuland og Hagaland og nokkur hús í fyrirhugaðri íbúðarbyggð. Einnig verður hljóðstig yfir 55 dB vestast á götu 2 í miðhluta fyrirhugaðrar íbúðarbyggðar í Helgafellslandi. Því þarf að grípa til sérstakra aðgerða til að hljóðstig verði innan viðmiðunarmarkna í framangreindri reglugerð. Í umfjöllun um mótvægisáðgerðir í tilkynningu framkvæmdaraðila kemur fram að gerðar verði manir þar sem hægt er. Gera þarf ráðstafanir við hönnun húsa á götu 2, t.d. með því að breyta staðsetningu þeirra eða gera ráð fyrir hljóðeinangrandi gleri á efri hæðum bygginga. Samkvæmt teikningum 2 og 3 í tilkynningu framkvæmdaraðila felast hljóðvarnir í 1,5- 2 m háum vegg og allt að 4 m hárrí hljóðmön.

Umhverfisstofnun vekur athygli á að ekki kemur fram í tilkynningu um framkvæmdina hvort og þá hvernig haft hefur verið samráð við íbúa viðkomandi húsa sem munu fá veggi og/eða hljóðmön við lóðarmörk. Stofnunin bendir á að helstu áhyggjur almennings vegna nýrra vega lúta að hljóðvist og því mikilvægt að almenningur, íbúar og eigendur viðkomandi húsa fái tækifæri til að kynna sér áhrif framkvæmdarinnar og koma að athugasemdum við hana. Þær aðgerðir sem fyrirhugaðar eru geta verið óásættanlegar fyrir þá íbúa sem málið varðar og valdið miklum sjónrænum áhrifum. Umhverfisstofnun telur þess vegna mjög mikilvægt að hljóðvarnir séu hannaðar og kynntar íbúum áður en ákvörðun liggur fyrir enda þekkt að samspil útsýnis og hljóðvistar á upplifun íbúa er flókið. Tryggja verður hljóðvist sem uppfyllir kröfur en um leið virða rétt íbúa á útsýni og öðrum réttmætum notum af eignum sínum.

Sjónræn áhrif

Í tilkynningu um framkvæmdina er ekki sérstök umfjöllun um sjónræn áhrif framkvæmdarinnar en að mati Umhverfisstofnunar eru sjónræn áhrif einn af þeim þáttum sem einna mikilvægast er að gera fullnægjandi grein fyrir, sbr. athugasemdir við hljóðvist hér að framan. Sjónræn áhrif af framkvæmdinni varða ekki eingöngu íbúa í Helgafellshverfi heldur einnig íbúa í Álafosskvos, bæði vegurinn sjálfur (vegfylling og skeringar) og hljóðmanir. Að mati Umhverfisstofnunar gætu

fyrirhugaðar hljóðvarnir haft í för með sér umtalsverð umhverfisáhrif fyrir íbúa í núverandi byggð á svæðinu.

Ofanvatn

Í tilkynningu um framkvæmdina kemur fram að í fyrstu verði ofanvatni veitt í Varmá eins og gert er í dag. Þegar íbúðarbyggð rís í Helgafellslandi verður frárennsli meðhöndlað á sama hátt og annað ofanvatn af götum í íbúðarbyggðinni, en ekki liggur enn fyrir hvaða lausn verður valin. Að öllum líkindum verður því veitt í settjarnir eða það leitt til sjávar.

Í greinargerð með staðfestu aðalskipulagi Mosfellsbæjar er fjallað um flokkun vatnasvæða. Þar kemur fram að allar árnar í sveitarfélaginu og umhverfi þeirra eru skilgreindar sem hverfisverndarsvæði. Þær hafi mikið útivistar- og umhverfisgildi. Einnig kemur fram að miðað við aðstæður verði erfitt að koma í veg fyrir að Suðurá, Kaldakvísl og Varmá verði nýttar fyrir afrennslisvatn frá rotþróum og götum og er því gert ráð fyrir að þær verði vatnasvæði í flokki II. Í greinargerðinni segir m.a.:
„Á þeim svæðum sem mengun kann að mælast yfir viðmiðunarmörkum fyrir viðeigandi flokk vatnasvæða skal gripið til ráðstafana gagnvart þeirri byggð, gatnakerfi, fristundabyggð eða atvinnustarfsemi sem áhrif hefur á ástand þeirra. Aðgengi að ám og vötnum skal tryggt. Í tengslum við æskulýðs- og tómstundastarf verði gefinn kostur á stangveiði í ám og vötnum og stuðlað að aukinni fiskigengd þar sem kostur er, m.a. með hreinsun Varmár.“

Heilbrigðiseftirlit Kjósarsvæðis og Rannsókn- og fræðasetur Háskóla Íslands í Hveragerði hafa flokkað helstu stöðuvötn og fallvötn á Kjósarsvæðinu. Í skýrslu um Varmá frá árinu 2003 kemur fram að samkvæmt mælingum á saurkólí og lífrænum efnum fellur raunverulegt ástand árinna í umhverfismörk IV og V, sbr. fylgiskjal með reglugerð nr. 796/1999 um varnir gegn mengun vatns. Mæld gildi fyrir málma falla í umhverfismörk I og II. Í skýrslunni kemur fram að flokkunin gildir í raun aðeins upp að skólpútrásinni úr bæjarveitunni. Mengun sem þar er fyrir ofan hefur einnig áhrif á niðurstöðuna en þar sem sú mengun er óþekkt er ekki hægt að flokka efri hluta árinna. Þá kemur fram að stærsti hluti vatnasviðs Varmár sé enn tiltölulega náttúrulegur og því hægt um vik að stýra uppbyggingu innan þess á þann hátt að vistkerfi árinna skaðist ekki. Í skýrslunni er lagt til langtímamarkmið um náttúrulegt ástand (mengunarflokk A) fyrir öll flokkunaratriðin, sjá töflu 8 í framangreindri skýrslu.

Þá segir í skýrslunni:

„Þar sem ástand árinna er í mörgum tilvikum slæmt felst í markmiðunum að gripa til viðeigandi aðgerða..... Álagið á ána mun hins vegar halda áfram að aukast með auknum umsvifum og auknu hlutfalli þéttra flata. Ef verndun árinna er ekki strax höfð að leiðarljósi við uppbyggingu á vatnasviðinu er líklegt að erfitt reynist að ná settum markmiðum þegar fram í sækir. Draga þarf markvisst úr magni ofanvatns á þeim svæðum sem byggð verða og tryggja þar sem kostur er að það seyntli niður í jarð- og bergrunninn áður en það nær ánni.“

Samkvæmt tilkynningu framkvæmdaraðila verður fjarlægð fyrirhugaðrar tengibrautar frá Varmá meira en 40 m, en auk tengibrautarinnar er gert ráð fyrir nýrri tengingu við Álafossvosina nær ánni. Umhverfisstofnun telur að ekki sé ásættanlegt að ofanvatn verði ekki hreinsað áður en því verður veitt í Varmá enda er áin á náttúruminjaskrá og nýtur hverfisverndar samkvæmt staðfestu aðalskipulagi Mosfellsbæjar 2002-2024. Auk þess hefur Heilbrigðiseftirlit Kjósarsvæðis lagt til í skýrslu sinni að langtímamarkmið fyrir ástand árinna verði flokkur A, þ.e. ósnortið vatn. Einnig þarf að tryggja að vatnsbúskapur árinna skerðist ekki. Að mati stofnunarinnar er því umfjöllun um meðhöndlun og áhrif ofanvatns í tilkynningu framkvæmdaraðila ófullnægjandi.

Umhverfisstofnun telur að samfara aukinni umferð og uppbyggingu við Varmá verði að gera aðrar kröfur til síunar ofanvatns en gerðar hafa verið hingað til. Stofnunin bendir á að ekki liggja fyrir neinar athuganir á bindingu efnasambanda úr ofanvatni í jarðvegi við fyrirhugaða tengibraut. Ekki er ljóst hvaða jarðlög taka við ofanvatni vegarins. Þá vekur stofnunin athygli á að á þeim tíma sem jörð er frosin má búast við að mest af mengunarefnum berist með ofanvatni þar sem nagladekk, söltun og

kuldi auka vegslit og þar með uppleyst efni í ofanvatni. Einnig er á þeim tíma að vænta meiri útblásturs bifreiða og þar með aukinni mengun.

Samkvæmt bandarískum rannsóknum á efnainnihaldi ofanvatns (Barrett ofl. 1995) virðist mega gera ráð fyrir að ofanvatn af malbikuðum vegi myndi falla undir umhverfismörk III, þ.e. áhrifa að vænta á viðkvæmt lífríki skv. reglugerð um varnir gegn mengun vatns nr. 796/1999. Í sömu rannsókn er bent á hættu á sammögnunaráhrifum ofanvatns af vegi og ofanvatns byggðar þó svo að ofanvatn af vegi eitt og sér myndi ekki teljast hafa skaðleg áhrif á ómeðhöndlað vatn.

Að mati Umhverfisstofnunar hefur ekki verið sýnt fram á að vistkerfi Varmár skaðist ekki og að ekki gæti aukinnar mengunar í ánni. Stofnunin telur óásættanlegt að gera ekki ráð fyrir mótvægisáðgerðum vegna fyrirhugaðrar framkvæmdar.

Náttúrufar

Umhverfisstofnun telur ekki líkur á að tengibrautin ein og sér muni ekki hafa umtalsverð áhrif á gróður og dýralíf miðað við þær upplýsingar sem fram koma í tilkynningu framkvæmdaraðila. Þó þarf að tryggja að framkvæmdir hafi ekki áhrif á vatnsbúskap mýrlendis sem er sunnan við götuna skv. gróðurkortu frá 1997.

Niðurstaða

Umhverfisstofnun telur að fyrirhuguð tengibraut kunni að hafa í för með sér umtalsverð sjónræn áhrif og samfélagsleg áhrif vegna hljóðvistar og fyrirhugaðra hljóðvarna. Einnig telur stofnunin að fyrirhugaðar veg framkvæmdir fari of nærri ánni. Stofnunin telur að upplýsingar um hugsanleg áhrif ofanvatns á vistkerfi Varmár og fyrirhugaðar áðgerðir til hreinsunar ofanvatns séu ófullnægjandi.

Umhverfisstofnun minnir á að skylt er að leita umsagnar stofnunarinnar skv. 38. gr. laga nr. 44/1999 um náttúruvernd áður en framkvæmdaleyfi er veitt.

Virðingarfyllt

Sigrún Friðriksdóttir
fagsviðsstjóri

Helgi Jónsson
forstöðumaður